

RADMAN SANA'T CO.
CONSULTING ENGINEERS

راهنمای راه اندازی و نگهداری

دستگاه سیکل تبرید تراکمی

این کتابچه اهدایی به دانشگاه صنعتی قم جهت استفاده کاربران و دانشجویان آن واحد آموزشی می باشد و توسط کارشناسان شرکت رادمان صنعت نصر تهیه و تنظیم شده است. مطالب و آزمایشات ارائه شده در این کتابچه صرفاً برای آزمایش سیکل تبرید تراکمی به شماره سفارش ۶۶۰۵ تهیه شده است و لزوماً در دستگاه‌های مشابه ساخت این شرکت قابل استفاده نمی باشد. ضمناً استفاده از مطالب، نمودارها و تصاویر این کتابچه با ذکر منبع بلامانع می باشد.

شرکت رادمان صنعت نصر

۱۳۹۷

سیکل تبرید تراکمی

هدف

آشنایی با اجزای اصلی یک سیکل تبرید تراکمی، تعیین ضریب عملکرد و شناخت پارامترهای تاثیر گذار بر روی ضریب عملکرد، بررسی سیکل بر روی نمودارهای ترمودینامیکی و مقایسه سیکل واقعی و ایده آل.

تئوری

یکی از مهم‌ترین کاربردهای علم ترمودینامیک تبرید می باشد. دستگاه‌های سردکن و پمپ‌های حرارتی عملیات تبرید را انجام می‌دهند و چرخه ای که این دستگاه‌ها بر مبنای آن کار می‌کنند، چرخه تبرید نام دارد. چرخه تبرید انواع مختلفی دارد. در چرخه تبرید تراکمی بخار، سیال به صورت متناوب تبخیر و تقطیر می‌شود و تراکم در فاز بخار صورت می‌گیرد. در چرخه تبرید گازی، مبرد در تمامی مراحل به صورت گاز باقی می‌ماند و در چرخه تبرید به روش جذبی، سیال پیش از تراکم در سیال دیگری حل می‌شود. همان‌طور که در بالا ذکر شد در این آزمایش به شناخت پارامترهای مختلف تاثیرگذار بر روی سیکل تبرید تراکمی بخار پرداخته می‌شود. اساس کار سیکل تبرید تراکم، جذب گرما از یک منبع با درجه حرارت پایین در اوپراتور و تحویل گرما در حین تقطیر در کندانسور است. دستگاه‌های سردکن و پمپ‌های حرارتی که طبق این چرخه عمل می‌کنند، عملاً کار یکسانی انجام می‌دهند و تنها در هدف اختلاف دارند. هدف پمپ‌های حرارتی گرم کردن یک محیط گرم می‌باشد حال آنکه سردکن‌ها دمای محیط با پایین تر را پایین تر می‌برند. همان‌طور که می‌دانیم انتقال حرارت از محیط گرم به محیط سرد امری طبیعی است. حال آنکه برای محقق کردن معکوس این فرآیند،

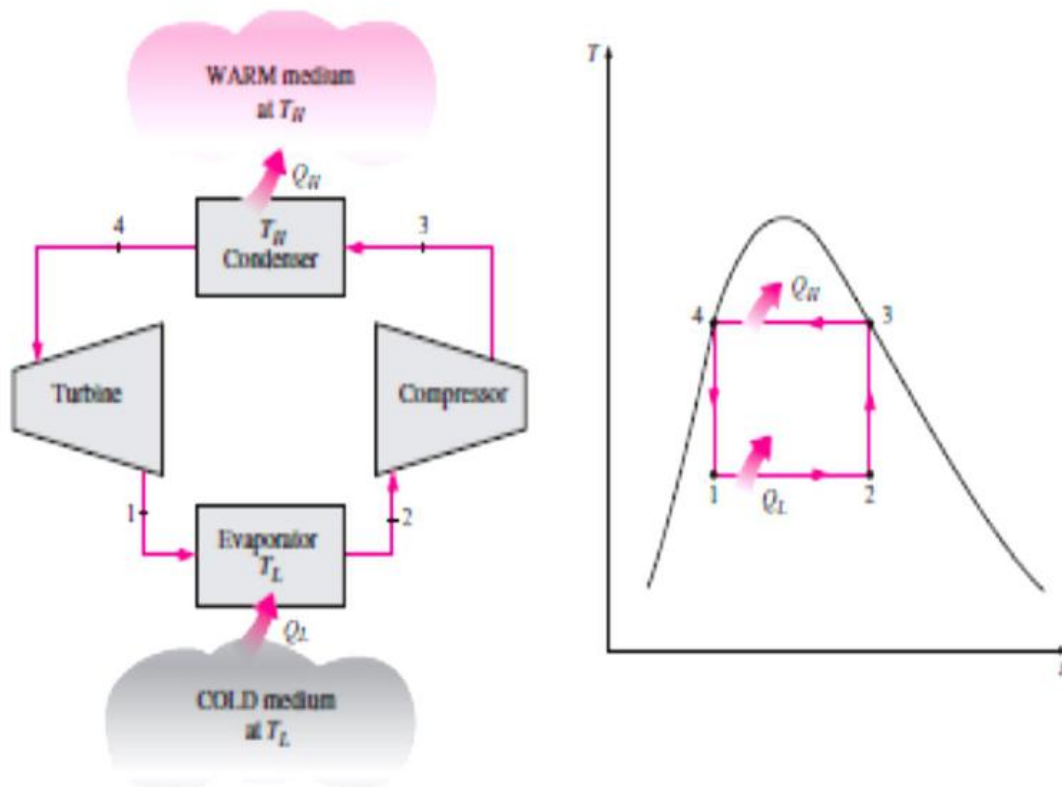
یعنی انتقال گرما از محیط با دمای پایین تر به محیط با دمای بالاتر، طبق قانون دوم ترمودینامیک باید کار وارد سیستم شود.

آشنایی سیکل ها

الف (سیکل کارنوی معکوس

از ترمودینامیک می دانیم که سیکل کارنو یک سیکل برگشت پذیر کلی است و شامل دو فرایند تک دمای برگشت پذیر و دو فرایند تک آنتروپی است. بازده گرمایی آن، برای حدود دمای مشخص، مقدار ماکزیممی دارد و به عنوان استاندارد عمل می کند که بازده سیکل های قدرت واقعی را میتوان با آن مقایسه کرد. چون سیکل کارنو یک سیکل برگشت پذیر است، تمام چهار فرایند تشکیل دهنده آن را می توان معکوس کرد. معکوس کردن سیکل باعث معکوس شدن جهت بر هم کنش های کار و گرما میشود. در نتیجه، سیکلی به دست می آید که در جهت پادساعتگرد کار می کند، و به آن سیکل کارنوی معکوس می گویند. یخچال یا پمپ گرمایی را که بر مبنای سیکل کارنوی معکوس کار می کند یخچال کارنو یا پمپ گرمای کارنو می گویند.

سیکل کارنوی معکوسی را در نظر بگیرید. مبرد گرمای Q_L را از منبع دما پایین T_L بصورت تک دما جذب میکند (فرایند ۱-۲) تا حالت ۳ بصورت تک آنتروپی متراکم می شود. (دمای آن تا T_H افزایش می یابد)، گرمای Q_H را بطور تک دما به منبع دما بالای T_H دفع می کند (فرایند ۳-۴) و به طور تک آنتروپی تا حالت ۱ منبسط می شود (دمای آن تا T_L کاهش می یابد) مبرد در فرایند ۳-۴ کندانسور در حالت اشباع به حالت مایع اشباع در می آید.

ضرایب عملکرد یخچال ها و پمپ های کارنو بصورت زیر تعیین میشود:

$$COP_{R, \text{کارنو}} = \frac{1}{\frac{T_H}{T_L} - 1}$$

$$COP_{HP, \text{کارنو}} = \frac{1}{1 - \frac{T_L}{T_H}}$$

توجه کنید که با افزایش اختلاف دماها، یعنی با افزایش T_L یا با کاهش T_H ، یا هر دو، COPها افزایش می یابند.

از میان تمام سیکل های تبریدی که بین حدود دمای یکسان کار میکنند سیکل تبرید کارنو کارآمدترین سیکل است. بنابراین، بدیهی است بخواهیم سیکل کارنو را به عنوان سیکل ایده آلی برای یخچال ها و پمپ گرما

در نظر بگيريم. اما همانطور که در زیر توضیح داده شده است، سيكل کارنوی معکوس مدل مناسبی برای سيكل های تبريد نیست.

انجام دو فرایند تک دما عملاً کار مشکلی نیست زیرا، با ثابت نگه داشتن فشار، دمای مخلوط دو فازی در دمای اشباع ثابت می ماند، بنابراین در اواپراتورها و کندانسور های واقعی میتوان به فرایندهای ۱-۲ و ۳-۴ نزدیک شد. اما فرایندهای ۲-۳ و ۱-۴ را عملاً نمی توان به وجود آورد. فرایندهای ۲-۳ با تراکم مخلوط مایع-بخار سرو کار دارند، و احتیاج به کمپرسوری دارد که با دو فاز کار کند، و فرایندهای ۱-۴ با انبساط مبردی سرو کار دارد که دارای رطوبت بالایی است.

به نظر می رسد که با انجام سيكل کارنوی معکوس در خارج از ناحیه ی اشباع می توان این مشکلات را رفع کرد. اما در این حالت برای حفظ شرایط تک دما در فرایندهای جذب و دفع گرما مشکل خواهیم داشت. بنابراین، نتیجه میگیريم که سيكل کارنوی معکوس را در وسایل واقعی نمی توان حتی بطور تقریبی اجرا کرد و این سيكل مدل مناسبی برای سيكل های تبريد نیست. ولی، از سيكل کارنوی معکوس به عنوان استاندارد ی که سيكل های تبريد واقعی با آن مقایسه میشوند می توان استفاده کرد.

ب) سيكل تبريد تراکمی ایده آل

با جایگزین کردن توربین توسط یک وسیله فشار شکن، مانند شیر انبساط یا لوله موپین و تبخیر کامل مبرد قبل از تراکم آن، میتوان بسیاری از مشکلات عملی مربوط به سيكل کارنوی معکوس را حل کرد. سيكل حاصل را سيكل تبريد تراکمی ایده ال می گویند که نمودار T-S آن نشان داده شده است. سيكل تبريد تراکمی متداول ترین سيکلی است که در یخچال ها، سیستم های تهویه مطبوع، و پمپ های گرما بکار میرود.

این سيكل از چهار فرایند تشکیل شده است:

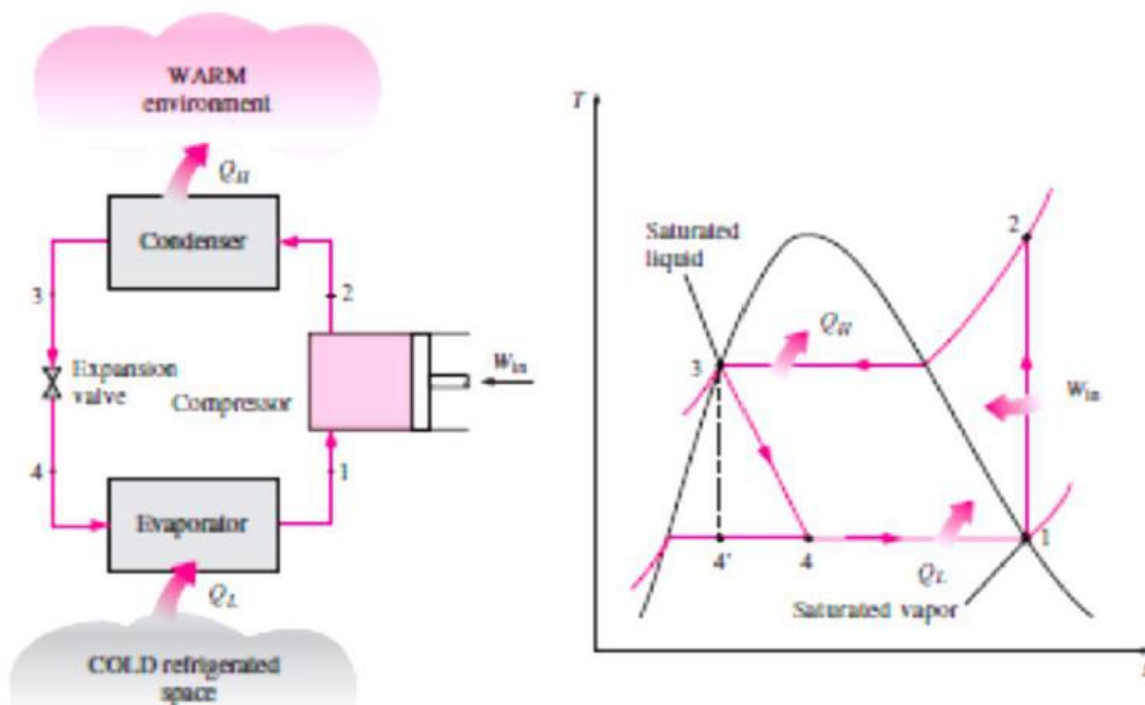
1-2 تراکم تک آنترویی در کمپرسور

2-3 دفع گرما با فشار ثابت در کندانسور

3-4 فشار شکنی در وسیله ی انبساط

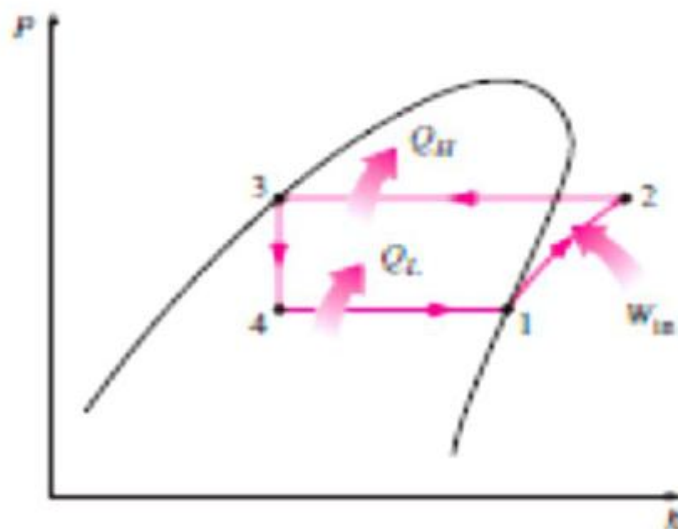
4-1 جذب گرما با فشار ثابت در اواپراتور

در سیکل تبرید تراکمی ایده آل، مبرد در حالت 1 بصورت بخار اشباع وارد کمپرسور میشود و بطور تک آنترویی تا فشار کندانسور متراکم میشود. در این تراکم تک آنترویی، دمای مبرد خیلی بیشتر از دمای محیط اطراف میشود. مبرد سپس در حالت 2 بصورت بخار فوق گرم وارد کندانسور می شود و بر اثر دفع گرما به اطراف، در حالت 3 بصورت مایع اشباع از کندانسور خارج می شود. دمای مبرد در این حالت هنوز بیشتر از دمای اطراف است. مبرد مایع اشباع در حالت 3 با عبور از شیر انبساط یا لوله موئین تا فشار اواپراتور دستخوش فشار شکنی میشود. دمای مبرد در این فرایند به کمتر از دمای محیط سرد شده می رسد. مبرد در حالت 4 بصورت مخلوط اشباع با کیفیت کم وارد اواپراتور می شود، و با جذب گرما از محیط تبرید شده کاملاً تبخیر می شود. مبرد بصورت بخار اشباع از اواپراتور خارج و دوباره وارد کمپرسور شده، و سیکل تکمیل می شود.

در یخچال های خانگی، محفظه فریزر که در آن گرما توسط مبرد جذب می شود به عنوان اواپراتور عمل میکند. کویل های پشت یخچال، که در آن گرما به هوای آشپزخانه دفع می شود، به عنوان کندانسور عمل میکنند. می دانیم که مساحت زیر منحنی فرایند در نمودار T-S انتقال گرما را برای فرایند های برگشت پذیر داخلی نشان میدهد. مساحت زیر منحنی فرایند ۱-۴، گرمای جذب شده توسط مبرد را در اواپراتور و مساحت زیر منحنی ۲-۳ گرمای دفع شده در کندانسور را نشان میدهند. یک قانون سر انگشتی این است که برای هر درجه سانتیگراد افزایش دمای تبخیر یا برای هر درجه سانتیگراد کاهش دمای چگالش COP به اندازه ۲ تا ۴ درصد افزایش می یابد.

نمودار دیگری که اغلب در تحلیل سیکل های تبرید تراکمی به کار می رود نمودار P-h است. در این نمودار، سه تا از چهار فرایند بصورت خطوط راست هستند، و انتقال گرما در کندانسور و در اواپراتور با طول منحنی های متناظر متناسب است.

توجه کنید که برخلاف سیکل های ایده آل موجود در کتاب ترمودینامیک، سیکل تبرید تراکمی ایده آل یک سیکل برگشت پذیر داخلی نیست. زیرا شامل فرایند برگشت ناپذیر فشار شکنی است. به همین دلیل، از این سیکل به عنوان مدل بهتری برای سیکل تبرید تراکمی واقعی استفاده میشود.

تمام چهار جزء مربوط به سیکل تبرید تراکمی وسایل با جریان پایا هستند، و از این رو تمام فرایند تشکیل دهنده سیکل را بصورت فرایند های پایا می توان بیان کرد. تغییرات انرژی جنبشی و پتانسیل مبرد در مقایسه با جمله های کار و انتقال گرما معمولاً کوچک اند، و از آنها می توان صرف نظر کرد. بنابراین، معادله انرژی پایا بر مبنای جرم واحد به شکل زیر است:

$$(q_{in} - q_{out}) + (w_{in} - w_{out}) = h_e - h_i$$

کندانسور و اواپراتور فاقد بر هم کنش کارهستند، و کمپرسور را می توان تقریبا آدیاباتیک گرفت. بنابراین، ضریب عملکرد (COP) یخچال ها و پمپ های گرما را که بر مبنای سیکل تبرید تراکمی کار میکنند را میتوان بصورت زیر بیان کرد:

$$COP_R = \frac{q_L}{W_{net,in}} = \frac{h_1 - h_4}{h_2 - h_1}$$
$$COP_{HP} = \frac{q_H}{W_{net,in}} = \frac{h_2 - h_3}{h_2 - h_1}$$

که در آن، در حالت ایده آل ، $h_2 = h_f@p_3$ و $h_1 = h_g@p_1$ می باشد.

ج) سیکل های تبرید تراکمی واقعی

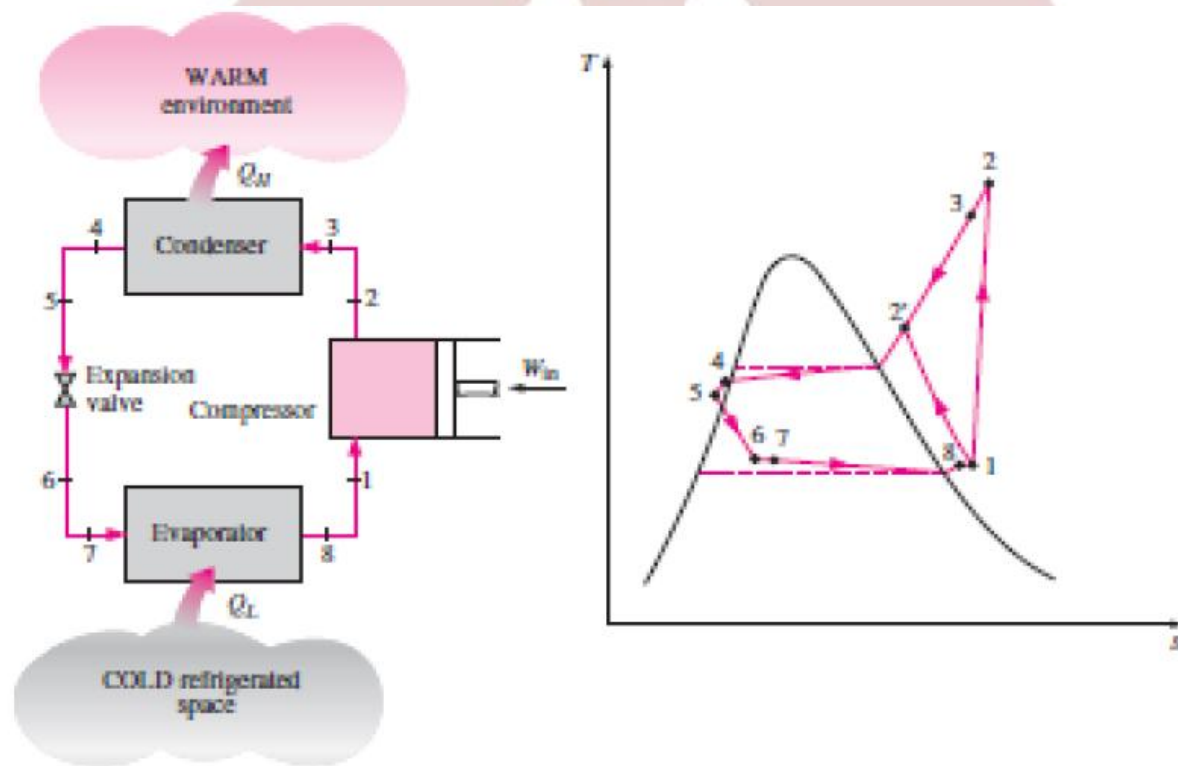
سیکل تبرید تراکم واقعی با سیکل ایده آل چند تفاوت دارد، و این تفاوت ها عمدتا ناشی از برگشت ناپذیری هایی است که در اجزاء مختلف روی میدهند. دو تا از عوامل برگشت ناپذیری عبارتند از اصطکاک سیال (که باعث افت فشار می شود) و انتقال گرما به (یا از) اطراف . نمودار T-S سیکل تراکم واقعی در شکل نشان داده شده است.

در سیکل ایده آل، مبرد به صورت بخار اشباع از اواپراتور خارج، و وارد کمپرسور می شود. ولی، در عمل، نمیتوان حالت مبرد را دقیقا کنترل کرد. بلکه، بهتر است سیستمی طراحی شود که مبرد را در ورودی کمپرسور تا اندازه ای فوق گرم کند. مبرد قبلا از ورود به کمپرسور کاملا تبخیر می شود. همچنین، خط اتصال بین اواپراتور و کمپرسور معمولا خیلی بلند است؛ از این رو افت فشار حاصل از اصطکاک سیال و انتقال گرما از اطراف به مبرد می تواند خیلی بلند باشد. تاثیر فوق گرمایش، جذب گرما در خط اتصال، و افت های فشار در اواپراتور و خط

اتصال اين است که حجم مخصوص افزايش می يابد، و از اينرو قدرت مورد نیاز کمپرسور افزايش می يابد زیرا کار جريان پایا متناسب با حجم مخصوص است.

فرايند تراکم در سيکل ايده آل از نوع برگشت پذير داخلی و آدياباتیک، (تک انتروپی) است. ولی، فرايند تراکم واقعی شامل اثرات اصطکاکی است، که آنتروپی را افزايش می دهند، و همچنين باعث افزايش انتقال گرما ميشوند، و اين افزايش بر حسب اين که در چه جهتی باشد، باعث افزايش یا کاهش آنتروپی می شود. بنابراین، در فرايند تراکم واقعی، آنتروپی مبرد، بر حسب اين که کدام اثر غالب است، ممکن است افزايش، (فرايند ۱-۲)؛ یا کاهش (فرايند ۱-۲) يابد. فرايند تراکم ۱-۲ حتی می تواند مطلوب تر از فرايند تراکم تک آنتروپی باشد، زیرا حجم مخصوص مبرد، و از اينرو کار ورودی مورد نیاز، در اين حالت کوچکتر است. بنابراین، در صورتیکه عملی و اقتصادی باشد، مبرد را بايد در فرايند تراکم خنک کرد.

در حالت ایده آل، فرض می شود مبرد بصورت مایع اشباع در فشار خروجی کمپرسور از کندانسور خارج میشود . ولی در حالت های واقعی، مقداری افت فشار در کندانسور - کمپرسور - شیر انبساط وجود دارد . همچنین، نمیتوان به سهولت فرایند چگالش را با آنچه در دقتی انجام داد که مبرد در انتهای فرایند بصورت مایع اشباع باشد، و فرستادن مبرد به شیر انبساط قبل از چگالش کامل آن کار مطلوبی نیست . بنابراین مبرد قبل ورود به شیر انبساط کمی فرسوده می شود . ولی، هیچ وقت اهمیتی به این موضوع نمی دهیم زیرا مبرد در این حالت با آنتالپی کمتری وارد اواپراتور می شود و می تواند گرمای بیشتری را از فضای تبرید شده جذب کند . شیر انبساط و اواپراتور معمولا خیلی نزدیک به هم قرار می گیرند . و بنابراین افت فشار در خط اتصال کوچک است .

انتخاب مبرد مناسب

برای طراحی سیستم تبرید، مبرد های مختلفی را می توان انتخاب کرد، از قبیل کلروفلوئور کربن ها (CFC) آمونیاک، هیدروکربن ها (پروپان، اتان، اتیلین و غیره)، در اکسید کربن، هوا (در تهویه مطبوع هواپیما، و حتی آب (در کاربرد های بالای نقطه ی انجماد) . انتخاب مناسب به شرایط موجود بستگی دارد . از بین این مبردها CFC هایی مانند R-502 ، R-134a ، R-22 ، R-12 ، R-11 ، متجاوز از 90 درصد بازار را در ایالات متحده به خود اختصاص داده اند .

آمونیاک به علت ارزان تر بودن، COP بالاتر، دارا بودن خواص ترمودینامیکی و قابلیت حمل و نقل بهتر، عدم آسیب رسانی به لایه اوزون و همچنین قابلیت ردیابی در صورت نشتی در مصارف تجاری و صنعتی، کاربرد بسیار دارد اما سمی بودن آن، مانعی برای استفاده در مصارف خانگی به شمار می آید . در چیلر های آب با ظرفیت زیاد که در سیستم های تهویه مطبوع به کار می روند عمدتا از فریون R-111 استفاده می شود . فریون R-12 در یخچال ها و فریزر های خانگی، و در سیستم تهویه ی اتومبیل ها استفاده می شود . فریون R-22 در سیستم های

تهويه مطبوع پنجره‌ای، در پمپ های گرما، در سیستم های تهويه مطبوع تجاری، و در سیستم های تبريد بزرگ صنعتی به کار می رود و رقیب مهمی برای آمونیاک به شمار می آید. R502 (ترکیبی از R-15 و R22) مبردی کاربردی در سیستم های تبريد تجاری است و در سیستم هایی که با تراکم یک مرحله ای کار میکنند دماهای پایینی را در اواپراتور ها به وجود می آورد. دو پارامتر مهمی که در انتخاب مبرد باید در نظر گرفته شود، عبارتند از، دماهای دو محیط (فضای تبريد شده و اطراف) که مبرد با آنها تبادل گرما دارد. برای ایجاد انتقال گرما با آهنگ معقول بین مبرد و محیطی که مبرد با آن انتقال گرما دارد اختلاف دمای 5 تا 10 درجه ی سانتیگراد باید وجود داشته باشد مثلا اگر بخواهیم فضای تبريد شده در 10- درجه سانتیگراد بماند، دمای مبرد در ضمن جذب گرما در اواپراتور باید تقریبا 20- درجه سانتیگراد باشد. کمترین فشار در سيكل تبريد در اواپراتور روی میدهد، و این فشار باید بیشتر از فشار اتمسفر باشد تا از نشت هوا به داخل سیستم تبريد جلوگیری شود. بنابراین، در این حالت خاص، مبرد در 20 درجه سانتیگراد باید دارای فشار 1 atm یا بالاتر باشد. آمونیاک و R-134 دو نمونه از این مواد هستند. دما (واز اینرو فشار) مبرد در کندانسور بستگی به محیطی دارد که گرما به آن دفع میشود. اگر مبرد توسط آب خنک کن، به جای هوا، در کندانسور خنک شود، دماهای پایین تری را در کندانسور (و از این رو COP های بالاتر) را می توان بدست آورد. ولی استفاده از آب خنک کن توجیه اقتصادی ندارد، مگر در سیستم های تبريد صنعتی. نمی توان دمای مبرد را در کندانسور به کمتر از دمای محیط خنک کن رساند، و اگر بخواهیم فرایند دفع گرما تقریبا تک دما باشد، فشار اشباع مبرد در این دما باید خیلی کمتر از فشار بحرانی آن باشد. اگر هیچ مبردی نتواند به تنهایی شرایط دمایی را برقرار کند، از دو یا تعداد بیشتری سيكل تبريد یا مبرد های مختلف که بطور سری قرار گرفته اند می توان استفاده کرد. این نوع سیستم های تبريد را، سیستم زنجیره ای می گویند.

سایر مشخصاتی که یک مبرد باید دارا باشد عبارتند از:

غير سمى، غير خورنده، اشتعال ناپذير، و بطور شيميائى پايدار، داشتن آنتالپى تبخير بالا (كه آهنگ جريان جرمى را به حداقل مى رساند، و البته قابل دسترسى با قيمت كم.)
در پمپ هاى گرما، دما (و فشار) مينيمم مبرد مى تواند خيلى بيشتر باشد زيرا معمولا از محيط هاى گرما ميگيرند كه دمایشان خيلى بالاتر از دماهاى هستند كه در سيستم هاى تبريد با آنها مواجه مى شويم.

شرح دستگاه

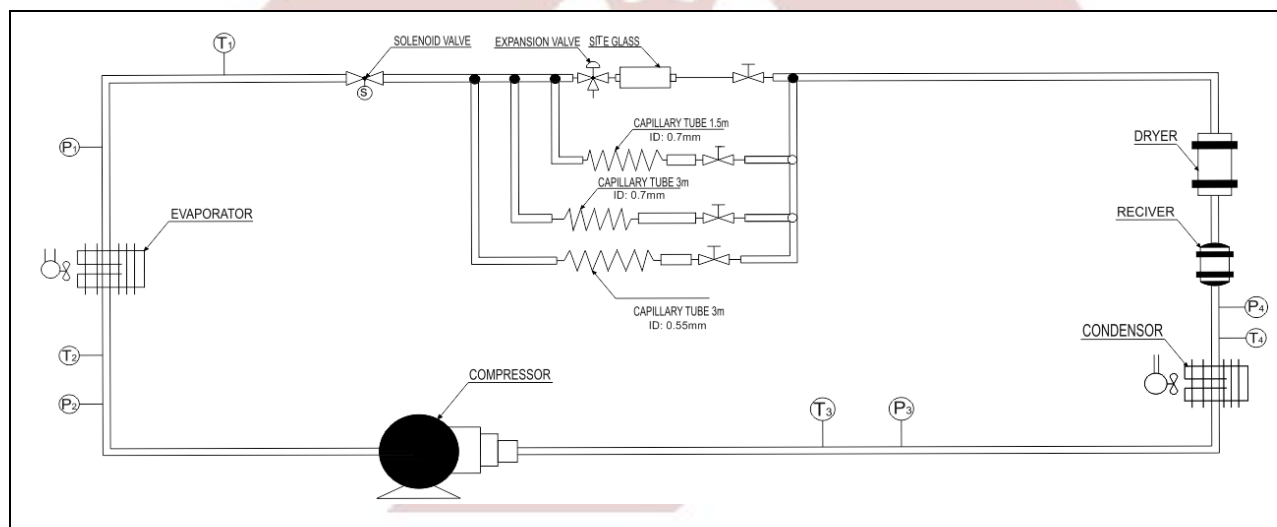
سيال عامل در اين سيكل R134a مى باشد. منبع دما پايين در اواپراتور، هواى اتمسفر است و اين بدین معنى است كه حرارت دريافتى از هواى اتمسفر در اواپراتور به R134a منتقل مى شود و باعث تبخير آن مى گردد. در كندانسور بخار داغ R134a گرمای نهان خود را به هوا منتقل مى كند و تقطير مى گردد. سيكلى كه R134a در اين دستگاه طى مى كند همان سيكل تبريد تراكمى است كه در بخشهاى قبل توضيح داده شد. شير انبساط از نوع ترمواستاتيكي است. و دماسنج ها، دماسنج ديگيتال هستند. اگر بار كمپرسور از حد مجاز بيشتر شود، سيستم هاى حفاظتى، كمپرسور را خاموش مى كنند و در صورت رفع اشكال دوباره به كار مى افتد. مطلب قابل توجه اين است كه بخار ورودى به كمپرسور بايد تقريبا به ميزان سوپرهيت (فوق داغ) باشد. يعنى T_4 دماى R134a در ورود به كمپرسور، بايد بالاتر از دماى اشباع در فشار اواپراتور باشد (اين امر هم به اين خاطر است كه ورودى به كمپرسور فاز گاز داشته باشد).

دستگاه از اجزای مختلفی شامل؛

- كمپرسور اواپراتور (هوایى)
- كندانسور (هوایى)
- اواپراتور

- شیر انبساط
- لوله‌های مویین با طول ۱,۵ و ۳ و ۶ متر
- ساید گلاس برای مشاهده جریان سیال در مسیر
- درایر
- رسیور
- شیر برقی
- فشار سنج‌های مخصوص گاز R134a
- ترموکوپل
- تابلو برق، که علاوه بر نمایش دما، آمپر و ولتاژ کمپرسور نیز بر روی آن نمایش داده می شود.

مراحل انجام آزمایش

ابتدا دستگاه را به وسیله کلید on/off روشن کنید. سپس کمپرسور و فن های مربوط به کندانسور و اوپراتور را روشن نمایید.

- در مرحله اول به وسيله شيرهاي موجود در مسير فشارشكن ها، مسير مربوط به شير انبساط را باز نگه داشته و مسير لوله هاي مويين را ببنديد.
 - به دستگاه زمان دهيد تا به حالت پايدار برسد.
 - پارامترهاي مختلف را در جدول زير يادداشت نماييد.
 - آزمايش را براي مسير لوله مويين ۱,۵ متری و ۳ متری به قطر داخلی ۰,۷ میلی متر و ۶ متری به قطر داخلی ۰,۵۵ میلی متر تکرار نماييد.
- ❖ نکته: توجه کنيد که فشارسنجها و ترموکوپلها با شمارههاي ۱، ۲، ۳ و ۴ به ترتيب، فشار و دمای ورودی به اواپراتور، کمپرسور، کاندنسور و دستگاههاي انبساطی رانمايش می دهند.

T_1	T_2	T_3	T_4	P_1	P_2	P_3	P_4	I (A)	V (volt)

جدول ۱: جدول داده ها

- سيكل واقعي و ايده آل را ترسيم نموده و دو سيكل را از لحاظ كليات ترموديناميكي مورد تحليل قرار دهيد.
- با محاسبه توان الكتريكي ورودی دستگاه (V.I)، بازده دستگاه را محاسبه نماييد.
- COP سيكل تبريد تراكمي را با توجه به نسبت Q_L به کار کمپرسور، محاسبه نماييد.